

Rola Zespołów Leczenia Środowiskowego w zapobieganiu hospitalizacji w nowoczesnym modelu psychiatrii środowiskowej

Psychiatria środowiskowa wykorzystuje środowisko lokalne w działaniach profilaktycznych oraz w pracy z pacjentem w jego miejscu zamieszkania. To połączenie nauk psychiatrii społecznej, psychologii społecznej oraz socjologii zajmującej się procesami, jakie zachodzą w społecznościach lokalnych.

Zespoły Leczenia Środowiskowego (ZLS) to specjalistyczny zespół, w skład którego wchodzi: terapeuta środowiskowy, psycholog, pielęgniarka, lekarz psychiatra i pracownik socjalny odpowiedzialny za ochronę zdrowia psychicznego społeczności zamieszkującej na określonym terytorium.

Zadania członków zespołu wymagają odejścia od tradycyjnego modelu opieki psychiatrycznej. Istotne jest humanistyczne podejście, doceniające godność i wartość pacjenta jako człowieka. Szczególną uwagę poświęca się jego codziennemu funkcjonowaniu w najbliższym otoczeniu, w rodzinie, w społeczności lokalnej.

System organizacji pracy ZLS obejmuje:

- określenie terytorialne – miasto, wieś, społeczność
- podział odpowiedzialności poszczególnych ekspertów: terapeuty, psychologa, pielęgniarki, lekarza, pracownika socjalnego i wdrażanych osób spoza zespołów
- wielokierunkowość działań i holistyczne podejście do pacjenta
- współpracujące na rzecz pacjenta instytucje z obszarów funkcjonowania społecznego.

Model psychiatrii środowiskowej obejmuje proces wychodzący daleko poza dziedzinę medycyny. Skupia w sobie konteksty biologiczne, psychologiczne i społeczne, gdzie powrót pacjenta do zdrowia to powrót do funkcjonowania społecznego. Analiza warunków biologicznych, psycholo-

gicznych i środowiskowych umożliwia zespołowi wszechstronny, dokładny opis funkcjonowania osoby chorującej. Zespół złożony ze służb medyczo-społecznych działa zgodnie z założeniami modelu biopsychosocjalnego, integrując usługi medyczne i społeczne na rzecz pacjenta.

Czasem pozostawienie osoby chorej psychicznie w domu, w jej środowisku jest korzystniejsze dla procesu zdrowienia. Nie zawsze konieczna jest hospitalizacja. Czasem wystarczy szybka interwencja zespołu, wdrożenie odpowiednich specjalistów do pracy bezpośrednio z pacjentem i jego najbliższym otoczeniem. Wyrwanie ze środowiska domowego, przeniesienie na oddział czasem powoduje głębsze zapadanie w chorobę. Pacjent w miejscu zamieszkania czuje się bezpiecznie i kryzys może spokojnie i szybciej ustąpić.

Oczywiście nie zawsze jest możliwość utrzymania osoby w kryzysie w domu. Czasem choroba nie pozwala na leczenie domowe i pacjent musi pozostać pod całodobową obserwacją lekarza w szpitalu. Niemniej, przy natychmiastowej reakcji ZLS, w momencie gdy zaczyna się kryzys, czas hospitalizacji jest znacznie krótszy, a pacjent nie spędza tygodni w oddziale.

ZLS docierają do osób mieszkających w małych miejscowościach, daleko od miast, które doznając kryzysu, nie mają szans na pomoc psychiatryczno-psychologiczną. Nierzadko okazuje się, że osoba z diagnozą schizofrenii od lat nie była u lekarza psychiatry, nie przyjmuje leków, funkcjonuje w środowisku jako „wariat”, odsunięty od społeczeństwa, często nieakceptowany

i szycanowany przez własną rodzinę. Praca specjalistów ZLS – z pacjentem oraz jego rodziną i środowiskiem lokalnym – sprawia, że ten „wariat” okazuje się wartościowym człowiekiem, który samodzielnie funkcjonuje, pracuje, może założyć rodzinę. Osoba nieleczona od lat, zagrażająca sobie lub innym, z reguły potrzebuje hospitalizacji, ale po dobraniu odpowiednich leków, wsparciu i stałej pracy terapeutycznej, po opuszczeniu szpitala może na nowo wrócić do społeczeństwa.

Dotarcie do tych osób początkowo zwiększyło liczbę chorych w oddziale. Praca ZLS zmieniała postrzeganie osoby chorującej w społeczności lokalnej i liczba hospitalizowanych zmalała. Zespół pracujący z pacjentem w jego otoczeniu życiowym jest w stanie „odczarować” stygmat choroby psychicznej.

Praca specjalistów ZLS znacząco wpływa na poprawę funkcjonowania osób chorujących, ale i też ich najbliższych, zmagających się często z niemocą wobec choroby. Już samo towarzyszenie tym osobom, wspieranie, ma ogromne znaczenie dla procesu leczenia.

Joanna Młodzik – terapeuta środowiskowy w Zespole Leczenia Środowiskowego w Środokwopomorskim Centrum Zdrowia Psychicznego MEDiSON w Koszalinie.

www.zobaczczlowieka.pl

Zadanie realizowane ze środków Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025, finansowane przez Ministra Zdrowia